

## 1. KAPITOLA

# MLÁDÍ A ZRÁNÍ

Na poloviční cestě mezi Hradcem Králové a Novým Bydžovem leží městečko Nechanice. Tam se 18. října 1867 narodil pekařským manželům Rašínovým syn Alois.<sup>1</sup> Stalo se tak v patnáctém roce jejich společného života, Alois byl deváté, předposlední dítě.<sup>2</sup>

Rašínův otec František byl klasickým příkladem českého „selfmademana“, který plně využil možností, jež nabývaly nové liberální poměry v oblasti podnikání. I jeho osobnost mohla Aloisovi sloužit jako důkaz, že pevná vůle a odhodlání jsou předpokladem úspěchu. Když si roku 1852 bral František Rašín Františku Zemkovou, neměli kromě malého věna, zanedbané chalupy a vlastní činnosti nic. Opustil otcovo řemeslo – kožešnictví – a začal se ženou za městem krupařit a pekařit. Později si najali dům u Holanů na náměstí a nakonec koupili svůj vlastní, ke kterému patřily i polnosti.



*Rašínův rodný dům v Nechanicích, Rašínův památník, Praha 1927*

- 
- 1 „Narodil se jako dítě slabé, skoro mrtvé. Bylo nutno dítě ponořit do studené vody, aby se vzpamatovalo.“ Tak vzpomíná Rašínův starší bratr Josef in: NA, MZV-VA, k. 3829, A. Rašín 1923–1924, *Národní listy* z 15. 3. 1923.
  - 2 Předcházelo ho šest chlapců a dvě děvčátka, po něm následovala ještě jedna holčička, jež se narodila předčasně. Dospělosti se dožilo sedm z nich, šest bratrů a sestra Madla.

Temperamentní Rašínův otec se z chudého živnostníka vypracoval svou pílí a zájmem o veřejné záležitosti na velmi váženého měšťana. Stal se postupně cechmistrem pekařů a perníkářů, městským radním a později na dvacet let starostou Nechanic. V devadesátých letech působil dokonce jako mladočeský poslanec ve Vídni. Svou energii věnoval i hospodářskému spolku, jehož byl předsedou, rolnickému cukrovaru, okrašlovacímu spolku, ale také ochotnickému divadlu a Sokolu. Laskavým a jemným protějškem někdy až bouřlivé hlavy rodiny byla paní Františka. Spolu pak doma vytvářeli atmosféru plnou čínorodosti a lásky.<sup>3</sup>



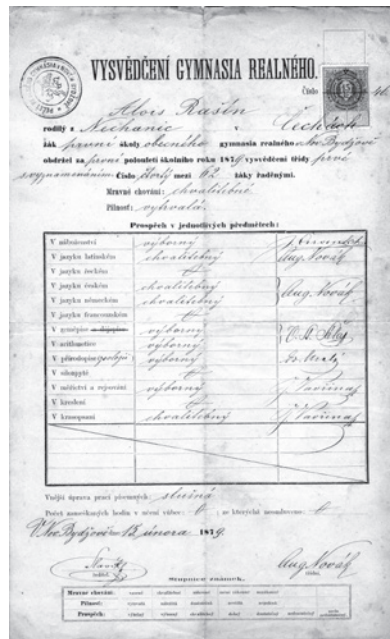
*Rašínovi rodiče František a Františka, Rašínův památník, Praha 1927*

Rodinné prostředí ovlivnilo Aloise Rašína na celý život. Především otec a jeho příklad pomáhal syna orientovat v různých životních situacích i základních názorových postojích. Vždyť se jednalo o osobnost dominantní, velmi praktickou, aktivní, společensky angažovanou. Již na své vlastní rodině mohl Rašín pozorovat vzrůstající vliv českého podnikání, emancipace a soběstačnosti českého národa a zároveň českého vlastenectví. Tyto jeho první kontakty se světem současně s vrozenými dispozicemi zajisté spoluutvářely Rašínův profil jako člověka pragmatického, vysoce praktického, organizačně zdatného, prostě „muže činu“, zasazeného zároveň do pevného hodnotového rámce.

---

3 *Paměti dr. Aloise Rašína*, Praha 1929, s. 15–63.

Ze všech Rašínových dětí byl Alois patrně nejnadanější.<sup>4</sup> Po absolvování obecné školy studoval na gymnáziu v Novém Bydžově. Málokdy získal jinou známku než výbornou. Menší problémy mu činil pouze krasopis, kreslení a němčina. A snad právě proto jeho otec rozhodl, že dál bude pokračovat ve studiu na německém benediktinském gymnáziu v Broumově.



*Rašínovo vysvědčení z reálného gymnasia v Novém Bydžově (12 let), ANM, f. A. Rašín, inv.č.1\_1879*

Čtrnáctiletý Rašín se německým vyučováním probíjel skutečně těžce. Přestože se učival často již od čtyř hodin ráno a mnohdy dlouho do noci, nepodařilo se mu odvrátit pololetní propadnutí z latiny a celkové výrazné zhoršení prospěchu. Navíc byl potrestán důtkou za drzé chování, když si dovolil opravit pedagoga.<sup>5</sup> Klášterní prostředí ho rovněž zcela odradilo od původního úmyslu jít studovat na kněze.

- 4 Jeho sourozenci se však v životě také neztratili. Jeden bratr vystudoval učitelství, dva techniku, dvěma otec zařídil obchod v Nechanicích a později i jednomu z nich „přenechal“ úřad starosty.
- 5 Profesor prý překládal „Junger Mann“ jako mladák a Rašín tehdy vyskočil z lavice s poznámkou, že mladák je mladý zajíc, ale Junger Mann mladík. ANM, fond A. Hajn, k. 254, inv. č. 6677, os. poznámky.

Po roce přestoupil do českého gymnázia v Hradci Králové, hořkých vzpomínek na Broumov se však patrně nikdy nezabavil.<sup>6</sup>



*Rašín na broumovském gymnáziu (označený křížkem), archiv autorky*

Další Rašínova středoškolská studia probíhala již bez problémů, díky dobrému prospěchu byl dokonce osvobozen od placení školného. Přivydělával si kondicemi, chodil s kamarády na pivo, v Nechanicích se pomalu zapojoval do veřejného dění. Jen o žádné studentské lásce se nám nedochovaly zprávy. Dne 27. července 1886 složil Rašín s vyznamenáním maturitu.<sup>7</sup>

6 Když se v roce 1919 vedla ve vládě debata o hranicích nového státu, bylo Broumovsko jediným územím, v němž byl Rašín ochoten slevit ze zásady historického státního práva. Snad k tomu přispěly i tyto nemilé osobní vzpomínky. *Z protokolů schůzí první československé vlády 1918–1919*, Praha 1974, s. 28n.

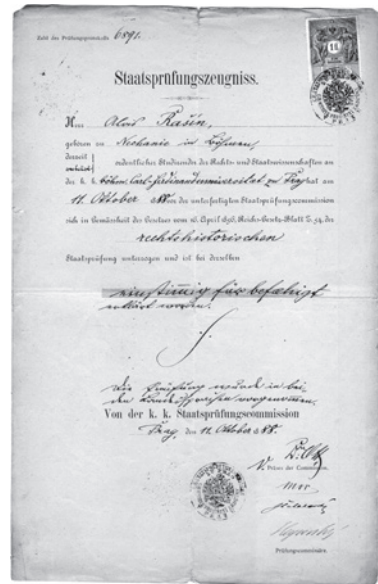
7 Nejvyšší ohodnocení dostal v náboženství, řečtině, češtině, dějepise, zeměpise a fyzice, o něco hůře dopadl v latině a němčině. *Paměti dr. Aloise Rašína*, s. 15–63; KAREL HOCH, *Alois Rašín*, Praha 1934, s. 3–5; J. SIMON, *Dr. Alois Rašín na studiích v Hradci Králové*, Osvěta lidu (Hradec Králové), 37/1934, č. 55 z 18. 8. 1934.



Po prázdninách téhož roku se stal posluchačem medicíny na univerzitě v Praze. Tehdy se u něj ovšem projevila vážná plicní choroba<sup>8</sup> a na doporučení lékařů musel město opustit. Odstěhoval se k sestře, která byla provdána za hajného v krkonošských Vítkovicích, a zůstal zde dva roky. Aby neztrácel čas, přestoupil na právnickou fakultu, kde nebyla povinnost pravidelně navštěvovat výuku. Učil se tedy z litografovaných přednášek a do Prahy se vrátil až do třetího ročníku, trvale teprve od roku 1890.



Maturant Rašín, Praha 1927



Doklad o státní zkoušce z právních dějin  
1888, ANM, f. A. Rašín, inv.č.3\_1888

Záhy po svém příchodu se zapojil do spolkové činnosti, která se rozvíjela kolem *Časopisu českého studentstva* a v studentském spolku Slavie. K dominantním osobnostem zde patřili Karel Stanislav Sokol, Václav Klofáč, Antonín Hajn a Antonín Čížek. Alois Rašín tento výčet brzy doplnil.<sup>9</sup>

8 „Lékaři k jeho žádosti, aby mu řekli pravdu, prohlásili, že špička plic je zachváčena ...“ J. RAŠÍN, *Národní listy* z 15. 3. 1923. Jednalo se o tuberkulózu. Rašínovi se podařilo tuto chorobu překonat. Poznámávám, že jeho nejstarší syn Ladislav však v březnu 1945 v německém vězení tuberkulóze podlehl.

9 K tomu nejdetailněji MARTIN KUČERA, *Pokroková hnutí. Jeho programy, vývoj a rozklad*, Kandidátská práce, Praha 1990.